

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

**Studijní obor
(kombinace):** Speciální pedagogika pro vychovatele

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ
Z DĚTSKÉHO DOMOVA
LEISURE TIME OF CHILDREN FROM THE
ORPHANAGE

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-1012

Autor:

Jitka KUBÁČKOVÁ

Podpis:

_____

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Housová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
51	13	0	11	12	2

V Liberci dne: 29. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Kubáčková Jitka, DiS.
adresa: Radniční 494, 468 41 Tanvald
studijní obor (kombinace): Speciální pedagogika pro vychovatele
Název BP: **Volnočasové aktivity dětí z dětského domova**
Název BP v angličtině: **Leisure Time of Children From The Orphanage**
Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Housová
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 19. 3. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP: VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ Z DĚTSKÉHO DOMOVA

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Housová

Podpis:

Cíl: Charakterizovat problematiku volnočasových aktivit dětí z dětských domovů.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: dotazník

Literatura: HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-927-5.

PÁVKOVÁ, J. a kolektiv. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-295-5.

SPOUSTA, V. a kolektiv. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. vyd. Brno: MU, 1994, ISBN 80-210-1007-X.

SPOUSTA, V. aj. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Pedagogická fakulta, 1996, ISBN 80-210-1274-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-802-3.

Čestné prohlášení

Název práce: Volnočasové aktivity dětí z dětského domova
Jméno a příjmení autora: Jitka Kubáčková
Osobní číslo: P08000126

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 29. 4. 2011

Jitka Kubáčková, DiS.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Pavlíně Housové za velmi užitečné rady, pochopení a vstřícné jednání v rámci konzultací k mojí bakalářské práci.

Název bakalářské práce: Volnočasové aktivity dětí z dětského domova

Jméno a příjmení autora: Jitka Kubáčková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavlína Housová

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala problematikou volnočasových aktivit dětí z dětského domova. Jejím cílem bylo charakterizovat problematiku volnočasových aktivit dětí z dětských domovů. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala problematiku volnočasových aktivit dětí z dětských domovů. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníku postoje 50 respondentů z dětských domovů a 50 respondentů bez nařízené ústavní výchovy k trávení svého volného času.

Klíčová slova: dětský domov, volnočasové aktivity, volný čas, adolescent, dotazník

Title of bachelor thesis: Leisure Time of Children From The Orphanage

First name and surname of author: Jitka Kubáčková

Academic year of submission of bachelor thesis: 2010/2011

Supervisor of bachelor thesis: Mgr. Pavlína Housová

Summary:

This bachelor thesis addressed underlying problems in leisure time activities of children from orphanages (social services care). Its purpose was to characterize problems associated with the leisure time activities of children from orphanages (social services care). This work consists of two focal areas. Theoretical part, with assistance of the carefully prepared presentation from professional sources, describes issues in a leisure time of children in orphanages (social services care). Practical part, with assistance of questionnaire, probed opinions of 50 respondents from orphanages (social services care) and 50 respondents without prescribed Institutional Education on how to spend their leisure time.

Keywords: orphanage, free time activities, free time, adolescent, personal report

Name der Bachelor-Arbeit: Freizeitangebote für Kinder aus dem Kinderheim

Name und Vorname des Verfassers: Jitka Kubáčková

Studienjahr der Abgabe der Bachelor-Arbeit: 2010/2011

Leiter der Bachelor-Arbeit: Mgr. Pavlína Housová

Zusammenfassung:

Die Bachelor-Arbeit beschäftigte sich mit der Problematik der Freizeitgestaltung der Kinder vom Kinderheim. Ihr Ziel war, die Problematik der Freizeitgestaltung der Kinder vom Kinderheim zu charakterisieren. Die Arbeit bestand aus zwei Hauptbereichen. Es handelte sich um einen theoretischen, der mittels der Bearbeitung und einer Präsentation der Fachquellen, die Problematik der Freizeitgestaltung der Kinder von Kinderheim beschrieb. Der praktische Teil stellte mittels eines Fragebogens die Haltung von 50 Befragten vom Kinderheim und 50 Befragten ohne angeordnete Verfassungserziehung zur Freizeitgestaltung fest.

Stichwort: Kinderheim, Freizeitgestaltung, Freizeit, heranwachsende Jugend, Fragenbogen

OBSAH

Úvod	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Ústavní a ochranná výchova.....	11
1.1 Struktura výchovných zařízení	11
2 Dětský domov	12
2.1 Klientela dětského domova	13
2.2 Pohled vychovatelů	14
3 Pojem volný čas.....	15
3.1 Funkce a význam volného času	16
4 Volný čas adolescenta.....	17
4.1 Volný čas v dětském domově.....	17
4.2 Volný čas dětí v rodinách	18
5 Instituce pro volný čas.....	19
5.1 Organizovanost výchovného působení.....	19
6 Charakteristika dětí v období dospívání	20
6.1 Tělesná proměna.....	21
6.2 Vývoj poznávacích procesů.....	21
6.2.1 Vývoj myšlení	21
6.2.2 Vývoj paměti a pozornosti.....	22
6.3 Emoční vývoj.....	22
6.4 Vývoj autoregulačních schopností	22
6.5 Socializace	23
II. PRAKTICKÁ ČÁST	24
7 Výzkumný projekt.....	24
7.1 Stanovení předpokladů	24
7.2 Metody výzkumu	24
7.3 Realizace výzkumu.....	25
7.4 Charakteristika zkoumaného vzorku	25
7.5 Zpracování výzkumu	26
7.6 Shrnutí výsledků	38
8 Vyhodnocení dotazníků vychovatelů	39
8.1 Zpracování dotazníků	39
8.2 Závěr	41
Závěr	42
Navrhovaná opatření.....	43
Seznam použitých zdrojů	44
Seznam tabulek.....	45
Seznam grafů	45
Seznam příloh	46

ÚVOD

Tématem bakalářské práce byly volnočasové aktivity dětí z dětských domovů. Podnětem pro výběr tématu následující práce byla převážně zkušenost s dětmi z dětských domovů. Cílem práce bylo charakterizovat problematiku volnočasových aktivit dětí z dětských domovů, popsat, jakým způsobem využívají děti z dětských domovů svůj volný čas. Jakou představu o své perspektivě mají děti s aktivním přístupem ve využívání volného času oproti dětem s pasivním přístupem. Rozhodli jsme se zaměřit na skupinu dětí ve věku 11 až 15 let, které jsou umístěny v dětském domově na základě soudem vydaného předběžného opatření nebo na základě soudem nařízené ústavní výchovy a dále na děti stejného věku bez nařízené ústavní výchovy.

Teoretická část se skládá z několika kapitol. První kapitola je věnována problematice dětských domovů. Druhá kapitola je věnována volnému času, kde jsme se pokusili vysvětlit pojem volný čas a význam volného času pro děti a mládež. Dále jsou v práci popsány instituce pro volný čas a organizovanost výchovného působení. Ve třetí kapitole jsme se zaměřili na děti v období dospívání a popsali jsme zde jejich vývojové zvláštnosti.

Empirická část je výzkumný projekt zabývající se volnočasovými aktivitami dětí s nařízenou ústavní výchovou a dětí bez nařízené ústavní výchovy. Tato část bakalářské práce mapuje pomocí dotazníkového šetření volný čas dětí žijících v dětských domovech a dětí z běžných rodin.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA

V systému školských zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy vykonává stát náhradní rodinnou péči. Tato péče je poskytována institucionální formou, kde instituce poskytuje výchovu a vzdělávání, které může probíhat interně či externě. Nad tento rámec poskytuje ústavní a ochranná výchova také sociální zázemí a péči. Vzhledem k tématu této bakalářské práce byla dále rozpracována pouze forma ústavní výchovy.

Ústavní výchovu nařizuje soud, který může rozhodovat dle zákona o rodině nebo podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Důvody pro rozhodnutí o ústavní výchově bývají z důvodů výchovných či sociálních (Pipeková, 2006, s. 366).

Pipeková dále uvádí: *„ústavní výchova trvá tak dlouho, jak je nezbytně nutné, nejdéle do dosažení zletilosti. O jejím zrušení opět rozhoduje soud. Zrušena může být kdykoliv na základě žádosti zákonných zástupců, pokud splnila svůj výchovný účel anebo pokud pominuly důvody, pro které byla nařízena“* (Pipeková, 2006, s. 366). Ústavní výchova může být soudem prodloužena i po dosažení zletilosti, a to až do 26. roku života za podmínky dokončení vzdělání a se souhlasem jedince, kterého se toto opatření týká.

1.1 Struktura výchovných zařízení

Zákon 109/2002 Sb. člení školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy na tato zařízení:

- diagnostický ústav,
- dětský domov,
- dětský domov se školou,
- výchovný ústav.

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá volnočasovými aktivitami dětí z dětských domovů, je dále rozebráno jen toto školské zařízení.

2 DĚTSKÝ DOMOV

Dětský domov je školské výchovné zařízení, koedukované, internátního typu. Vocilka uvádí: „*dětský domov je určen pro výkon ústavní výchovy mládeže, zajišťuje výchovnou, hmotnou a sociální péči mládeži s normálním duševním vývojem*“ (Vocilka, 1994, s. 65).

Dle Pipekové v dětských domovech: „*zajišťuje stát edukaci dětí s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování, a to s ohledem na jejich individuální potřeby*“ (Pipeková, 2006, s. 368).

Dětský domov představuje nezbytnou součást systému pro výkon ústavní výchovy a preventivně výchovné péče. Legislativu dětským domovům upravuje zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči.

Vocilka konstatuje, že dětské domovy poskytují dětem a nezletilé mládeži ochranu před závadovým rodinným prostředím a dalšími nepříznivými výchovnými vlivy. Nejedná se ale pouze o ochranu a oddělování, v současných dětských domovech probíhá činnost preventivní, profylaktická, diagnostická i terapeutická (Vocilka, 1994, s. 50).

V tomto smyslu bychom chtěli zdůraznit, že je dětský domov institucí dynamické změny s velkou tendencí k modernizaci a možností uplatňovat moderní psychologické a speciálně pedagogické trendy. Z vlastní zkušenosti si dovolíme tvrdit, že v čele dětských domovů stojí odborníci s vlastní vizí, kteří se snaží přeměnit tyto instituce na domovy podporující v dětech maximální osobnostní růst. Přesto v mnoha lidech zůstává dětský domov zakořeněn jako zařízení zatížené mnoha předsudky.

V dřívějších dobách bylo dětským domovům vytýkáno, že dlouhodobým pobytem v ústavním zařízení je dítě deprivováno, sociálně izolováno od své původní rodiny a může se u něj projevit syndrom ústavní závislosti. Samozřejmě, že i nejlepší dětský domov nemůže nahradit kvalitní rodinné prostředí. Při této premisi ale vycházíme z předpokladu harmonického a podnětného rodinného prostředí, což v mnoha případech nenaplnuje skutečnost dětí v dětských domovech. Z terénu tak do dětských domovů přicházejí děti týrané, psychicky zlomené, zneužívané a mnohdy i deprivované původní rodinou. Paradoxně se tak dětský domov v rámci svých možností stává prostředím rozvíjejícím.

Psychická institucionální deprivace by se již neměla v současných zařízeních objevovat, napomohla tomu i transformace dětských domovů, která měla ze zákona proběhnout nejpozději do roku 2002. Důraz je kladen na vysokou kvalifikaci personálu a zkvalitnění prostředí. Stále více dětských domovů přechází z ústavního pojetí zařízení na zařízení rodinného typu, které se v mnoha ohledech přibližují náhradní rodině.

Nezastupitelné místo získávají také občanská sdružení a neziskové organizace. Nabízejí nejen alternativu ústavní výchovy, ale i programy pro práci s rodinou, odborné poradenství, terénní práce atd.. Stále častěji se hovoří o profesionálních rodinách, konkrétní podoby nabývá i zařazení profesionálních pěstounů v systému náhradní výchovy.

2.1 Klientela dětského domova

Dětský domov převážně zajišťuje péči o děti a mladistvé, kteří sem byli umístěni z vážných sociálních nebo výchovných důvodů. Příčinou umístění ze sociálních důvodů je např. úmrtí jednoho z rodičů, dlouhodobá nemoc matky. K umístění z výchovných důvodů zpravidla dochází na základě soudního rozhodnutí o ústavní výchově.

Vyhláška č. 334/2003 Sb. k výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních připouští přijmout do dětského domova dítě se zdravotním postižením, a to s ohledem na druh a stupeň jeho postižení. Dětský domov je pro dané dítě vybírán s ohledem na vzdálenost od sídla mateřské, speciální mateřské, základní nebo speciální školy, v níž je dítě integrováno. Do dětského domova lze umístit i nezletilou matku spolu s jejími dětmi. Některé dětské domovy se na tuto problematiku přímo specializují.

Struktura, denní režim a systém komunikace včetně hospodaření se svěřenými prostředky, má za úkol přizpůsobit dětský domov co nejvíce zvyklostem běžné rodiny.

Vocilka představuje dětský domov jako součást rodinného socializačního programu, který je podmíněn následujícím: *„je určen pro děti, u nichž ještě nedošlo k poruchám chování, ale nemohou být vychovávány ve vlastní rodině, osvojeny ani umístěny v náhradní rodinné výchově. Program vychází z modelu přirozeného rodinného prostředí a využívá neformální organizační a výchovné metody s maximální snahou o integraci dětí do širšího rodinného prostředí“* (Vocilka, 1994, s. 59).

Původní dělení zařízení na diagnostické, rodinné a reedukační již neplatí. V rámci vnitřní spolupráce jsou do dětských domovů posílány z dětských diagnostických ústavů i děti tzv. „hraniční“. Například s pokročilou desocialitou, a přesto s nadějí na pozitivní prognózu.

V diagnostických ústavech se správně ctí pravidlo zachování sourozenecké skupiny, a to i za podmínek, že do dětského domova bude se sourozenci přijato dítě indikované na zařízení typu výchovného ústavu. Někdy se dokonce podaří za nově příchozími sourozenci přemístit dítě z dětského domova se školou a tento experiment se v sourozenecké dynamice uchytí a vydrží v zařízení až do dospělosti.

2.2 Pohled vychovatelů

Při zpracování bakalářské práce vyplynula potřeba pojmenovat i pohled dalšího subsystému, kterým jsou vychovatelé v dětském domově. Bylo předpokládáno, že jejich vnímání volnočasových aktivit přinese nový rozměr do celkové problematiky tématu. Většina z nich je nejen „tetou či strejdou“ v dětském domově, ale i rodičem v běžné rodině a má možnost srovnání. Jako vychovatel nebo vychovatelka v dětském domově vnímají volnočasové aktivity i jako jistou režimovou činnost, která může být v práci přínosem i překážkou. Z výše uvedených důvodů předkládáme v praktické části dotazník vyplněný pedagogy z dětských domovů .

3 POJEM VOLNÝ ČAS

Volný čas hraje důležitou roli v životě každého z nás. V období dospívání je o to důležitější, že může hrát podstatnou roli v prevenci sociálně patologických jevů a k získání návyků, které mohou ovlivňovat budoucí život.

Pávková definuje volný čas: „*je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění*“ (Pávková a kol., 2002, s. 13). Volným časem také můžeme nazvat činnosti, do kterých vstupujeme s určitým očekáváním, účastníme se jich dobrovolně a tato činnost nám přináší uspokojení. Z toho se odvíjejí i hlavní funkce volného času, což je odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti (Hofbauer, 2004, s. 13).

Dle Hájka, Hofbauera a Pávkové: „*volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má posílení těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářující*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 10).

Dále je důležité zmínit oblasti, které se běžně zahrnují pod pojem volný čas. Pávková uvádí: „*Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení*“ (Pávková a kol., 2002, s. 13).

Dne 30. září 1990 podepsala Česká federativní republika Úmluvu o právech dítěte, která nabyla účinnosti 6. února 1991. První část Úmluvy o právech dítěte článek č. 31 hovoří o právu na odpočinek, volný čas, rekreaci a kulturní činnosti: „*1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti. 2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají a zabezpečují právo dítěte na všestrannou účast v kulturním a uměleckém životě a napomáhají k tomu, aby dětem byly poskytovány odpovídající a rovné možnosti v oblasti kulturní, umělecké, oddechové činnosti a využívání volného času*“ (Rodinné právo, 2008, s. 86).

Na volný čas je možné nahlížet z několika pohledů:

- **Ekonomický aspekt** – zabývá se tím, kolik finančních prostředků je nutné investovat do zařízení pro volnočasové aktivity. Zde jsou volnočasové aktivity využívány jako prosperující odvětví v tržních ekonomikách. Často se stává, že se v těchto odvětvích rezignuje na vzdělávací cíle.
- **Sociologický a sociálně psychologický aspekt** – pohlíží na volný čas jako na faktor přispívající k utváření a kultivaci mezilidských vztahů.
- **Politický aspekt** – zabývá se tím, do jaké míry stát zasahuje do volného času obyvatel.
- **Zdravotní aspekt** – sleduje možnosti podpory zdravého tělesného i duševního vývoje člověka. Správné využívání volného času člověka se pozitivně odráží na jeho zdravotním stavu.
- **Pedagogicko** – psychologický aspekt – zabývá se pedagogickým ovlivňováním volného času, které by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže (Pávková a kol., 2002, s. 15).

3.1 Funkce a význam volného času

Za základní funkce volného času jsou považovány výchovná, vzdělávací, kulturní, zdravotní, sociální a preventivní funkce. Různé typy organizací zabývajících se volným časem plní tyto funkce různými způsoby a naplňují je v různé míře v závislosti na svém zaměření.

Hájek a kol. považují za prioritní funkci výchovně-vzdělávací: „*spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků. Nabízí se možnost působení na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou i sociální*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 70).

Díky pestré nabídce zájmových činností lze mládež vhodně motivovat k žádoucímu využívání volného času, tak aby byly získány nové vědomosti a dovednosti a trávení volného času bylo účinné osobnostně i společensky (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s.70).

4 VOLNÝ ČAS ADOLESCENTA

Mládež realizuje náplň svého volného času buď sama, nebo se účastní aktivit, které pro ně v jejich zájmu realizují dospělí. Charakteristika volného času dětí a mládeže má svá specifika. Dle Hájka, Hofbauera a Pávkové se liší od volného času dospělých především:

- rozsahem - děti mají většinou více volného času než dospělí,
- obsahem - aktivity dětí a mládeže jsou většinou pestřejší než u dospělých,
- mírou samostatnosti a závislosti,
- pedagogickým ovlivňováním - podpora aktivního využívání volného času, podpora zájmů apod. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

4.1 Volný čas v dětském domově

Ve výchově dítěte je základním a velmi významným faktorem vliv rodiny. Tento vliv hraje důležitou roli v individuálním vývoji, při utváření názorů, postojů a hodnotové orientace. Současně s rodinou působí ve výchově další činitelé. Pávková uvádí: *„Výchova není a nemůže být pouze předmětem rodinného nebo osobního zájmu, ale tvoří součást celospolečenského působení“* (Pávková a kol., 2002, s. 133).

Dětské domovy jsou nejvíce rozšířeným typem zařízení zajišťujících ústavní výchovu. Děti umístěné v dětských domovech mají většinou charakteristické nedostatky v citové a volní oblasti a pro dětské domovy jsou tudíž typické určité zvláštnosti v pedagogické činnosti.

- Citová oblast – citová nevyváženost doprovázená střídáním nálad, plačtivostí, neklidem, neúměrnou lítostivostí nebo naopak vzdorovitostí a agresivitou.
- Volní oblast – zde je typický nedostatek přiměřené samostatnosti a vytrvalosti (Pávková a kol., 2002, s. 137).

Děti z dětských domovů jsou zvyklé na určitý režim, který je součástí každého dne. Patří do něj příprava na vyučování, sebeobslužné činnosti a v neposlední řadě také volnočasové aktivity.

Volnočasové aktivity mají pro celkový rozvoj dítěte podstatný význam. Náplň volného času dětí z dětských domovů tvoří rozmanité druhy zájmových činností organizované buď samotným dětským domovem nebo jinými zájmovými a sportovními organizacemi. Výhodou

volnočasových aktivit pořádaných těmito organizacemi je navazování širších sociálních kontaktů a možnost věnovat se určitému druhu zájmové činnosti pod odborným vedením (Pávková a kol., 2002, s. 137).

4.2 Volný čas dětí v rodinách

Hofbauer uvádí: „*Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejícím na formování jejich osobnosti*“ (Hofbauer, 2004, s. 56).

Dle Spousty: „výchova v rodině působí na jedince od nejútlejšího věku a rozvíjí všechny jeho kvality. Zvláště významně působí na citový rozvoj jedince“ (Spousta, 1998, s. 13).

Do volnočasového života rodin se negativně promítá růst životních nákladů. V posledních letech je znát, že průměrné rodinné náklady na volný čas rostou a mnoho rodin muselo omezit prostředky na volnočasové aktivity svých dětí (Hofbauer, 2004, s. 38).

5 INSTITUTE PRO VOLNÝ ČAS

Dle Hájka, Hofbauera a Pávkové mohou volnočasové aktivity organizovat školská zařízení, výchovná zařízení pro ústavní výchovu, nestátní neziskové organizace, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a různé nestátní subjekty, které organizují volnočasové aktivity na komerčním základě.

Legislativní vymezení dle školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání jsou do školských zařízení pro zájmové vzdělávání dle vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání zahrnuta střediska volného času (domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností), školní družiny, školní kluby.

Výše uvedená zařízení jsou součástí vzdělávací soustavy a jsou tedy zapsána v rejstříku škol a školských zařízení (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 141-142).

5.1 Organizovanost výchovného působení

Je důležité, abychom zmínili pojmy, které vyjadřují míru organizovanosti výchovného působení, které se používají v pedagogické praxi:

- **Spontánní činnost:** je pedagogicky a výchovně ovlivňována jen nepřímo, protože se jedná o spontánní aktivity, které nemají nastaveny jasné hranice. Tyto činnosti se odehrávají individuálně nebo ve skupině, vše záleží na přáních účastníků. Pedagogický pracovník může být přítomen, jeho funkcí je vystupovat jako rádce či konzultant a v neposlední řadě i jako bezpečnostní pracovník.
- **Příležitostná zájmová činnost:** je časově ohraničena a je pedagogicky řízena s tím, že u účastníků je podněcována spoluúčast. V praxi se jedná například o sportovní a poznávací soutěže, závody, divadelní představení či koncerty. Tyto činnosti mohou být oddechové i vzdělávací a není určena jejich pravidelnost.
- **Pravidelná zájmová činnost:** se realizuje celoročně a v pravidelných intervalech. Důležité je, že je uskutečňována pod vedením odborného vedoucího, jehož cílem je účastníkům předat nové vědomosti a dovednosti. Tato činnost je realizována pomocí zájmových útvarů (Hofbauer, 2004, s. 21).

6 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Období dospívání je přechodnou dobou, která se nachází mezi dětstvím a dospělostí. Toto období zahrnuje celou jednu dekádu života jedince a datuje se v rozmezí od 10ti do 20ti let. Jak uvádí Vágnerová: „*v tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech: somatické, psychické i sociální. Mnohé změny jsou primárně podmíněny biologicky, ale vždycky je významně ovlivňují psychické a sociální faktory, s nimiž jsou ve vzájemné interakci*“ (Vágnerová, 2005, s. 321). Průběh tohoto období je ve velké míře závislý na kulturních a společenských podmínkách, ve kterých daný jedinec žije, z nich pak vyplývají požadavky a očekávání společnosti. Období dospívání má své typické znaky, jedinec v tomto životním období především hledá a přehodnocuje, aby dosáhl přijatelného sociálního postavení a utvořil si pro sebe uspokojivou, dospělejší formu své vlastní identity. Dalo by se tedy říci, že dospívající mají potřebu se co nejrychleji zbavit dětských atributů a vyrovnat se dospělým, což pro ně znamená získání větších práv a svobody v rozhodování o svém životě. Na druhou stranu zodpovědnost a povinnosti přijímají pomaleji a s větší nechutí (Vágnerová, 2005, s. 321).

Dle Vágnerové můžeme dospívání rozdělit na dvě fáze, a to na fázi **rané a pozdní adolescence** (Vágnerová, 2005, s. 321). Říčan rozděluje období dospívání také na dvě období, ale nazývá je odlišně. Dospívání dělí na období pubescence a adolescence: „*pubescence (11-15 let) je pojmenována podle ochlupení (latinsky pubes), jež se v tomto období objevuje na ohanbí, adolescence (15 až 20-22 let) znamená latinsky dorůstání*“ (Říčan, 2005, s. 273). Pro potřebu této bakalářské práce budu využívat rozdělení dospívání dle Vágnerové:

- **Raná adolescence:**

Také označována jako pubescence. Tato fáze zahrnuje prvních pět let dospívání, je tedy časově zařazena mezi 11. až 15. rok života. V tomto období je nejvíce patrná změna po tělesné stránce. Je zde typické tělesné dospívání a s tím spojené pohlavní dozrávání. V této souvislosti se mění sebepojetí i reakce okolí. Díky celkovému vývoji dochází v tomto období ke změně způsobu myšlení, to znamená, že dospívající jsou schopni uvažovat abstraktně, a to i o možnostech, které momentálně neexistují. Vágnerová uvádí: „*pubescent se začíná osamostatňovat z vázanosti na rodičích, značný význam pro něho mají vrstevníci, s nimiž se ztotožňuje. Pro toto období je důležité přátelství, ale i první lásky*“ (Vágnerová, 2005, s. 323).

- **Pozdní adolescence:**

Tato fáze zahrnuje dalších pět let života a je časově zařazena do období mezi 15. a 20. rokem života. Začátek této fáze je podmíněn pohlavním dozráním. Pro toto období jsou charakteristické komplexnější psychosociální proměny (Vágnerová, 2005, s. 324).

6.1 Tělesná proměna

V této fázi se dítě mění v jedince, který je schopen reprodukce. Tuto etapu života můžeme chápat jako velmi důležitý biologický mezník. Tato proměna může mít velmi subjektivní význam. V tomto období je jedinec zaměřen na proměnu vlastního těla a s tím spojené pochybnosti o svém zjevu, a proto se úprava zevnějšku stává prostředkem k vyjádření identity a potřebné sociální pozice (Vágnerová, 2005, s. 328).

6.2 Vývoj poznávacích procesů

6.2.1 Vývoj myšlení

U pubescentů dochází ke kvalitativní přeměně způsobu uvažování. Tato změna umožňuje adolescentovi přesáhnout konkrétní realitu. Tento nový způsob myšlení umožňuje dospívajícím přemýšlet o budoucnosti. Vágnerová ve své knize uvádí: „*Piaget (1966, 1970) nazval toto období stádium formálních logických operací. Pro vývoj myšlení je charakteristické postupné uvolňování ze závislosti na konkrétní realitě. Dospívající je schopen uvažovat hypoteticky, o různých možnostech, i o těch, které reálně neexistují nebo jsou dokonce málo pravděpodobné*“ (Vágnerová, 2005, s.332).

Vágnerová uvádí typické znaky způsobu myšlení adolescentů:

- Přípuštění variability různých možností – rozšíření a obohacení úvah.
- Dovednost uvažovat systematictěji – změna způsobu manipulace s úvahami.
- Dovednost experimentovat s vlastními úvahami – úvahy umí kombinovat a skládat v jeden celek (Vágnerová, 2005, s.332).

6.2.2 Vývoj paměti a pozornosti

Dospívající začínají využívat účinnější postupy, které jsou velmi užitečné při procesu učení. Tyto strategie jim pomáhají udržet v paměti informace, které jsou pro ně momentálně aktuální. V praxi to znamená, že dospívající si umějí učivo lépe časově rozvrhnout a dovedou se více zaměřit na obtížnější části učiva. Celkově se snaží zapamatování usnadnit díky tomu, že snadněji odhadují svoje znalosti a volí účinnější strategie učení. Spolu s pamětí se dospívajícím daří lépe ovládat svou pozornost, díky čemuž začínají chápat, jakým způsobem se toho co nejvíce naučí (Vágnerová, 2005, s. 339).

6.3 Emoční vývoj

V období dospívání probíhají hormonální změny, díky kterým se objevuje kolísavost emočního ladění, větší labilita, dráždivost, tendence reagovat přecitlivěle i na běžné podněty, nárůst emočního zmatku. Navenek se tyto změny mohou projevovat větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání, reakce mohou být méně přiměřené, což může vést ke vzniku konfliktů.

6.4 Vývoj autoregulačních schopností

V tomto období dochází k rozvíjení volních vlastností, zlepšuje se také vytrvalost a sebekontrola. Podstatnou roli zde ale hraje dostatečně silný motiv, díky kterému dokáží být vytrvalejší než dříve, pokud nejsou blokováni emočními rozladami. Tyto rozlady mohou způsobit, že adolescent pocítuje marnost svého úsilí a díky tomu kolísají jeho zájmy a sebehodnocení.

Vágnerová uvádí: „*autoregulační mechanismy se uplatňují především v situaci zátěže. Jakoukoli zátěž může dospívající zpracovat jako výzvu, jako podnět aktivizující úsilí, směřující k jejímu zvládnutí, ale i jako ohrožení, vyvolávající obranné reakce*“ (Vágnerová, 2005, s. 344).

6.5 Socializace

Období dospívání je spojeno se vstupem dospívajícího jedince do společnosti. Tuto skutečnost potvrzují důležité okamžiky v životě dospívajících, a to je především ukončení povinné školní docházky a s tím spojená volba budoucího povolání, v neposlední řadě získání občanského průkazu.

Pubescent se nachází ve fázi experimentování se vztahy s lidmi, jak s dospělými, tak i s vrstevníky. Pubescenti začínají být k dospělým netolerantní, je pro ně typická neustálá polemika s dospělými, díky které si potvrzují hodnotu svých vlastních schopností.

K socializaci dospívajících jsou důležité sociální skupiny. V jejich rámci získává dospívající nové role, ty již získané se mění či rozvíjejí.

- Rodina – pubescenti se začínají od rodiny odpoutávat a osamostatňovat se, ale i nadále je pro ně rodina velmi důležitá.
- Škola – pro pubescenty je školní příprava významná spíše díky profesní přípravě a z ní vyplývající budoucí sociální zařazení.
- Volnočasové instituce – hrají důležitou roli v sociálním zařazení pubescenta, ovlivňují také rozvoj jeho schopností a dovedností. Mohou také vyrovnávat neúspěchy ve škole či negativní vlivy rodiny.
- Vrstevnické skupiny – jsou pro pubescenty zdrojem emoční a sociální podpory a távají se pro ně důležitou součástí. Výrazně pubescenty ovlivňují ve volnočasových aktivitách (Vágnerová, 2005, s. 346-348).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 VÝZKUMNÝ PROJEKT

Pro tuto bakalářskou práci byla vybrána metoda kvantitativního výzkumu. Prostřednictvím tohoto výzkumu bylo zjišťováno, jakým způsobem tráví děti z dětských domovů a z běžných rodin svůj volný čas.

7.1 Stanovení předpokladů

Cílem této práce bylo zjistit rozdíly ve využívání volného času u mládeže vychovávané a vzdělávající se v podmínkách ústavní péče a využívání volného času mládeže mimo podmínky ústavní péče a ověřit jejich skutečný stav zájmů ve volném čase.

Předpoklad č.1

Děti z dětského domova využívají svůj volný čas aktivněji.

Předpoklad č.2

Děti s aktivním přístupem k volnému času mají konkrétnější představu o své budoucnosti oproti dětem s pasivním přístupem k volnému času.

7.2 Metody výzkumu

Výzkumná část byla zpracována metodou dotazníku. Dotazník byl vybrán z důvodu potřeby získání velkého množství dat od velkého počtu respondentů. Dotazník, který byl pro účely výzkumu použit, se skládal z 9 otázek. Z toho bylo 6 otázek uzavřených s již předepsanými odpověďmi, 1 otázka byla polouzavřená s danými možnostmi odpovědi a možností povysvětlení. 2 otázky byly otevřené, kde respondenti odpovědi vytvářeli sami.

V první části dotazníku byly zařazeny otázky kontaktní, které zjišťovaly pohlaví, věk údaje, zda žije respondent v dětském domově. První otázka byla otevřená a zjišťovala, jakým způsobem tráví respondenti svůj volný čas a kolik hodin týdně jim tyto aktivity zabírají hodin. Druhá a třetí otázka byla zaměřena na to, zda si rodiče či vychovatelé přejí, aby respondenti chodili do kroužků a zda si volnočasové aktivity vybírají sami. Čtvrtá otázka zjišťovala, jestli si aktivitu vybrali sami či ne. Pátá a šestá otázka byla zaměřena na zjištění představ respondentů o jejich budoucím povolání a jestli jejich volnočasové aktivity k tomuto povolání směřují. Sedmá otázka byla koncipována jako polouzavřená a zjišťovala, zda respondenti mají nějakou aktivitu, kterou by chtěli navštěvovat, ale z nějakého důvodu

nemohou. Osmá a devátá otázka zjišťovala trávení volného času ve srovnání s volnočasovými aktivitami svých kamarádů.

Základní utřídění dat bylo provedeno pomocí tzv. čárkovací metody. Při procházení jednotlivých výsledků byly čárkou zaznamenány výskyty hodnot. Tyto hodnoty byly poté převedeny do tabulky četností. Absolutní četnost tedy představuje počet respondentů, kteří dosáhli určitého výsledku. Pro lepší přehlednost byla tabulka četností doplněna o relativní četnost, což je podíl absolutní a celkové četnosti. Relativní četnost byla poté vyjádřena v procentech (Chrásky, 1993, s. 48).

7.3 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován v měsících únor a březen roku 2011 ve třech zařízeních pro ústavní výchovu a dvou základních školách v libereckém kraji:

- Dětský domov Jablonec nad Nisou, Pasecká 20, příspěvková organizace.
- Dětský domov, Frýdlant, Větrov 3005, příspěvková organizace.
- Dětský domov, ZŠ a Školní jídelna, Dolní Lánov 240.
- Základní škola Jablonec nad Nisou, Na Šumavě 43, příspěvková organizace.
- Základní škola Liberec, Švermova 114/38, příspěvková organizace.

Ve všech zařízeních se před rozdělením dotazníků nejprve jednalo s řediteli. Samotné vyplňování dotazníku probíhalo na základních školách za přítomnosti učitele v hodinách občanské výchovy a v dětských domovech v době osobního volna. Respondentům byly jednotlivé otázky nejprve vysvětleny a tito měli vždy na vyplnění dostatek času. Ve všech zařízeních byla zdůrazněna anonymita dotazníků. Návratnost byla 100%.

7.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Vzhledem k tomu, že výzkum byl zaměřen na jedince v období rané adolescence, byli do zkoumaného souboru vybráni jedinci ve věkovém rozmezí 11-15 let :

- respondenti ze 7, 8. a 9. třídy Základní školy Šumava Jablonec nad Nisou,
- respondenti ze 7, 8. a 9. třídy Základní školy Švermova Liberec,
- respondenti 11-15 let z Dětského domova v Frýdlant,
- respondenti 11-15 let z Dětského domova v Jablonec nad Nisou,
- respondenti 11-15 let z Dětského domova Dolní Lánov.

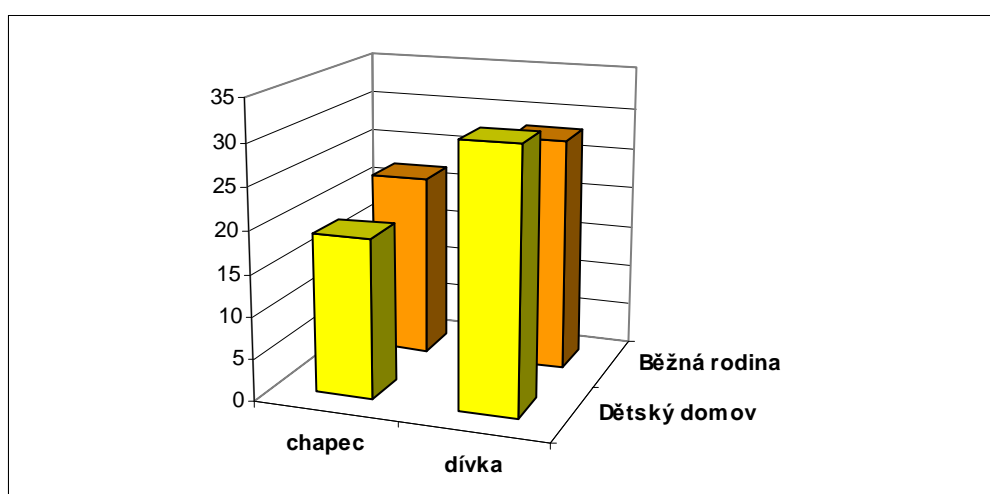
Zkoumaný vzorek tvoří 100 respondentů, přičemž zastoupení respondentů s nařízenou ústavní výchovou a zastoupení respondentů bez nařízené ústavní výchovy je 50 : 50.

7.5 Zpracování výzkumu

1. Pohlaví

Prvním zjišťovaným údajem bylo pohlaví respondentů. Z celkového počtu respondentů bylo 38% chlapců a 62% dívek s nařízenou ústavní výchovou a 44% chlapců a 56% dívek bez nařízené ústavní výchovy.

Graf 1: Pohlaví respondentů

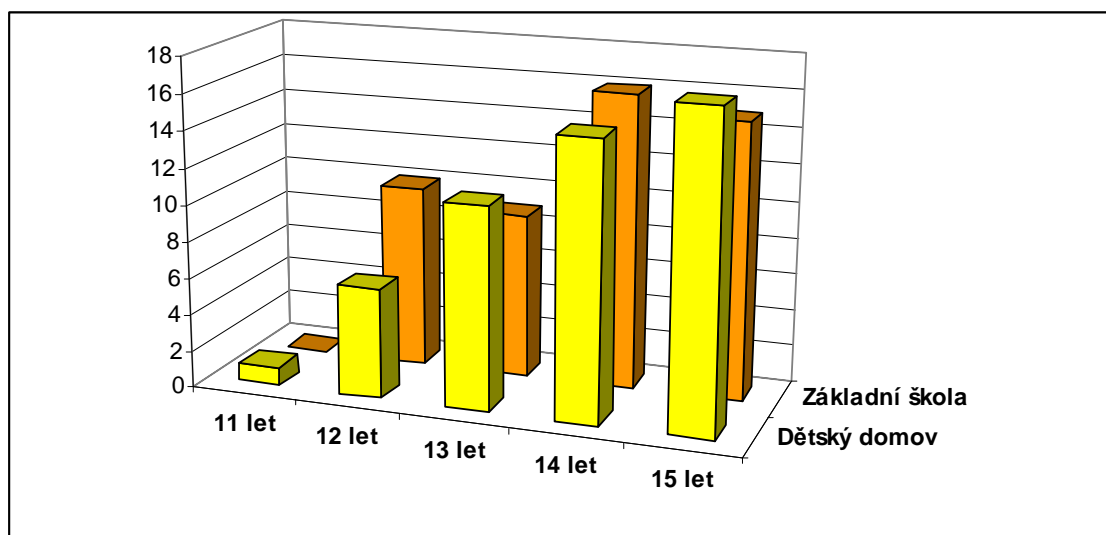
Tabulka 1: Pohlaví respondentů

	Absolutní četnost		Relativní četnost	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Dětský domov	19	31	38%	62%
Běžná rodina	22	28	44%	56%

2. Věkové složení

Pro účely tohoto výzkumného šetření byli záměrně vybíráni respondenti ve věkovém rozmezí 11-15 let, což dle Vágnerové odpovídá rané adolescenci (Vágnerová, 2005, s. 321).

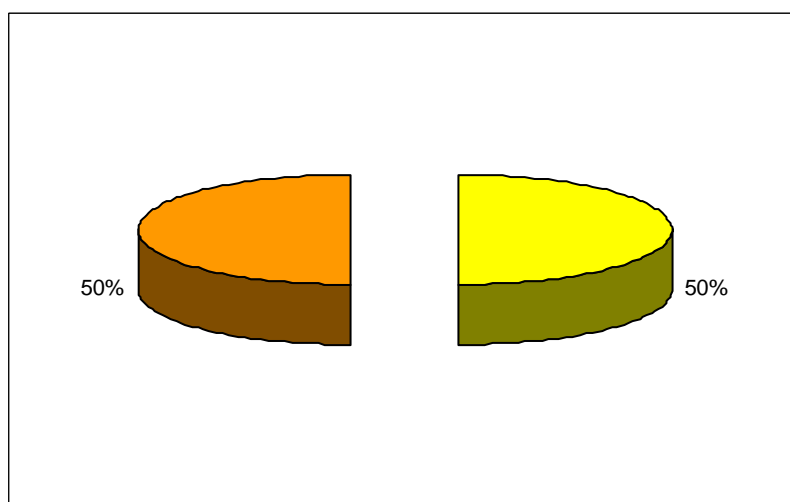
Graf 2: Věkové složení respondentů

3. Rozdělení dle zařízení

Tato otázka byla pouze informativní z důvodů rozřazení respondentů. Celkový počet respondentů byl 100, z toho 50 respondentů z dětských domovů a 50 respondentů bez nařízené ústavní výchovy.

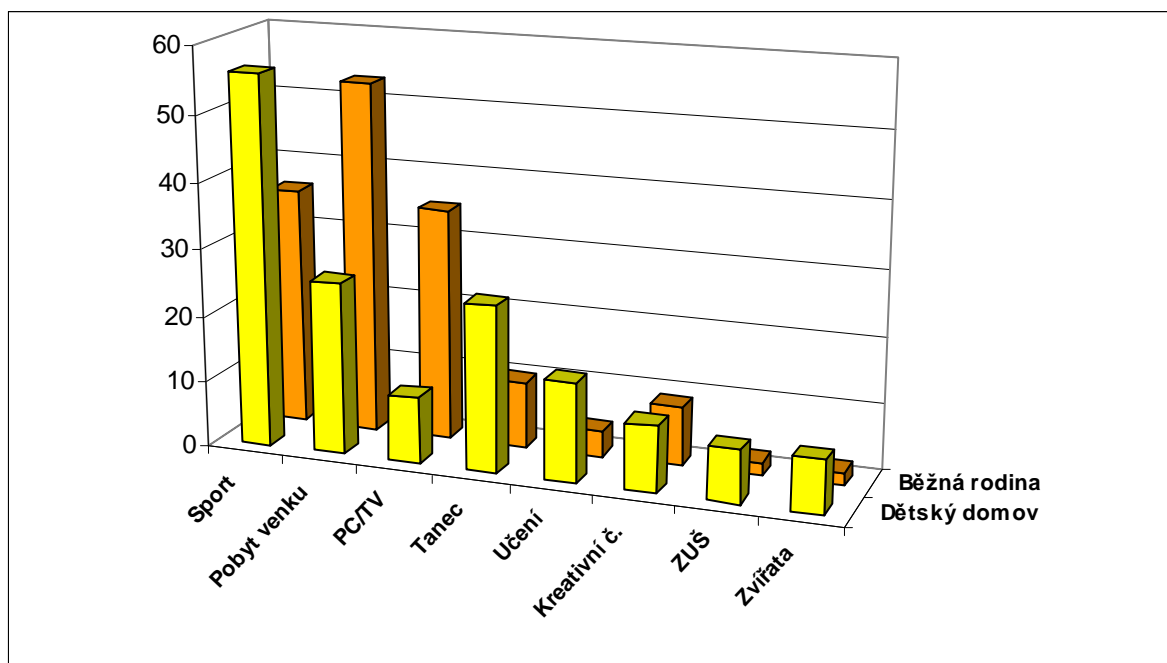
Graf 3: Rozdělení dle zařízení

4. Návštěvnost kroužků

Další položka zjišťuje, kolik hodin týdně se respondenti věnují volnočasovým aktivitám a kolik jim daná aktivita zabere v týdnu hodin. V této otázce měli respondenti vypsát, jakým volnočasovým aktivitám se věnují. Otázka byla záměrně otevřená, abychom zjistili, jak mládež vyplňuje svůj volný čas. Vyhodnocení odpovědí bylo provedeno sčítáním udaných hodin a tyto celkové počty byly promítnuty do výsledného grafu. Ve čtyřech dotaznících nebyla vypsána žádná volnočasová aktivita. Lze z toho tedy usuzovat, že 4 respondenti - dle relativní četnosti 8 % respondentů bez nařízené ústavní výchovy - nemají žádnou volnočasovou aktivitu.

Graf 4: Volnočasové aktivity - rozdělení dle hodin v týdnu

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že děti bez nařízené ústavní výchovy, tedy děti z běžných rodin, tráví více svého volného času pobytem venku s kamarády. Větší část svého volného času věnují také počítačovým hrám a sledování televize. Zajímavým zjištěním bylo, že dle relativní četnosti 14% z 50 respondentů s nařízenou výchovou udalo jako volnočasovou aktivitu učení oproti 4% respondentů bez nařízené ústavní výchovy. Absolutní četnost byla vypočítána z respondentů, kteří zapsali do kolonky volnočasových aktivit učení.

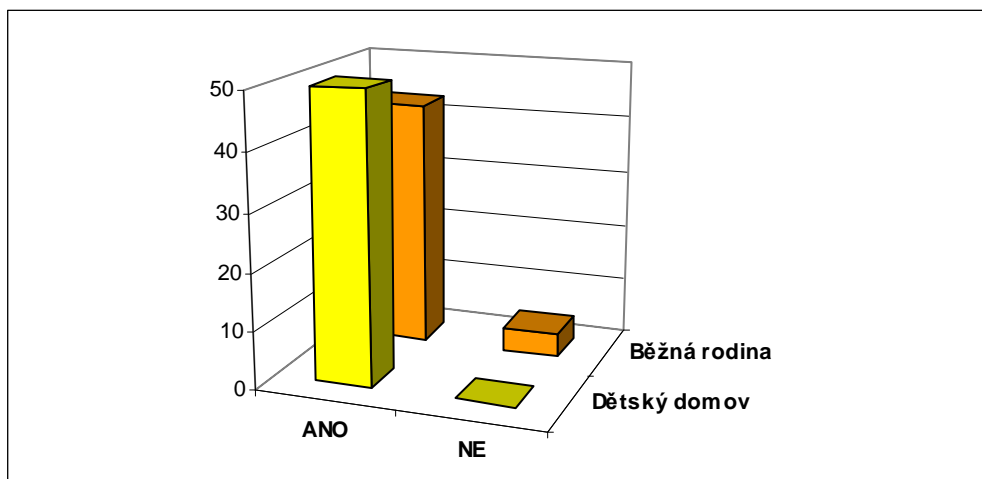
Tabulka 2: Volnočasová aktivita učení

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dětský domov	7	14%
Běžná rodina	2	4%

5. Kroužky

Dalším zjišťovaným údajem bylo, zda si rodiče či vychovatelé přejí, aby respondenti navštěvovali zájmové kroužky.

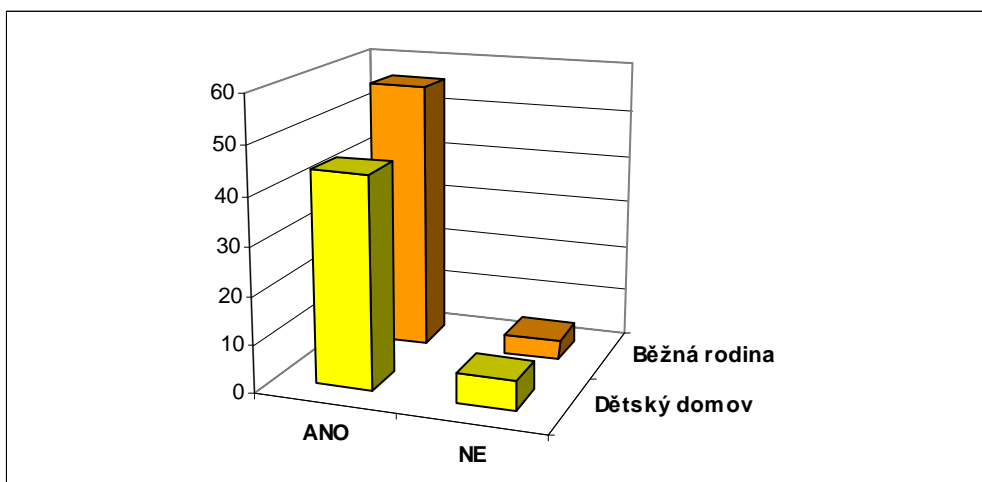
Graf 5: Přání rodičů/vychovatelů

6. Výběr volnočasových aktivit

Dalším důležitým aspektem bylo zjištění, jestli si respondenti vybírají své volnočasové aktivity sami podle svých představ.

Graf 6: Výběr volnočasových aktivit

Výsledky částečně korespondují s vyhodnocením výše uvedené otázky č. 4, kde je uvedeno, že 8% respondentů bez nařízené ústavní výchovy neuvedlo žádnou volnočasovou aktivitu, a tudíž v této otázce odpověděli, že volnočasovou aktivitu si podle svých představ nevybrali. Naproti tomu děti z dětských domovů měly v otázce č. 4 vypsané volnočasové aktivity, a přesto jich 12% odpovědělo, že si volnočasovou aktivitu nevybraly samy podle

svých představ. Z toho lze usuzovat, že vychovatelé v dětských domovech více naléhají na děti, aby svůj čas trávily aktivně.

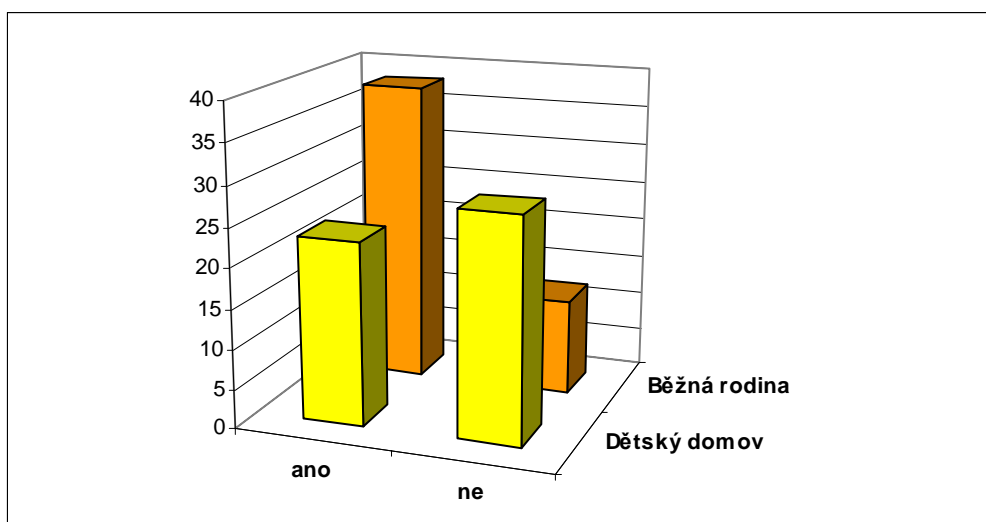
Tabulka 3: Výběr volnočasových aktivit

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dětský domov	6	12%
Běžná rodina	4	8%

7. Dobrovolnost volnočasových aktivit

V této otázce bylo zjišťováno, zda by respondenti sami pravidelně navštěvovali volnočasové aktivity, kdyby je rodiče či vychovatelé k tomu nevedli.

Graf 7: Dobrovolnost volnočasových aktivit

Z výsledků vyplynulo, že 56% respondentů s nařízenou ústavní výchovou odpovědělo ne a 46% ano, z čehož vyplývá, že kdyby je vychovatelé důsledně nevedli k pravidelnému navštěvování volnočasových aktivit, tak by se jich sami dobrovolně neúčastnili. Naproti tomu respondenti bez nařízené ústavní výchovy odpověděli v 76% ano a ve 24% ne, z toho vyplývá, že i bez naléhání rodičů by se volnočasových aktivit účastnili dobrovolně.

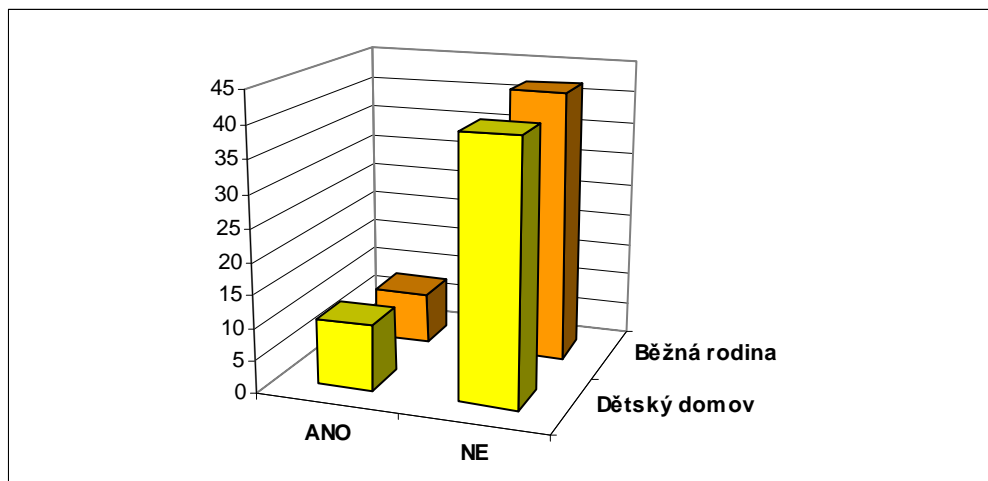
Tabulka 4: Dobrovolnost volnočasových aktivit

	Absolutní četnost		Relativní četnost	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Dětský domov	23	28	46%	56%
Běžná rodina	38	12	76%	24%

8. Povolání

Tato položka zjišťovala zda mají respondenti představu o tom jaké povolání by chtěli v budoucnu vykonávat. Tato otázka byla polouzavřená. První část byla rozdělena na odpovědi ano a ne. Druhá část byla volná.

Graf 8: Výběr povolání

Z výsledků jednoznačně vyplynulo, že respondenti s nařízenou ústavní výchovou i bez nařízené ústavní výchovy nemají v období rané adolescence konkrétní představu o svém budoucím povolání.

Tabulka 5: Konkrétní představa o budoucím povolání

	Absolutní četnost		Relativní četnost	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Dětský domov	10	40	20%	80%
Běžná rodina	8	42	16%	84%

Dále z výzkumu vyplynulo, že mezi 20% procent respondentů s nařízenou ústavní výchovou a 16% bez nařízené ústavní výchovy, kteří odpověděli ano, patří adolescenti, kteří aktivně svojí volnočasovou aktivitou směřují k budoucímu povolání.

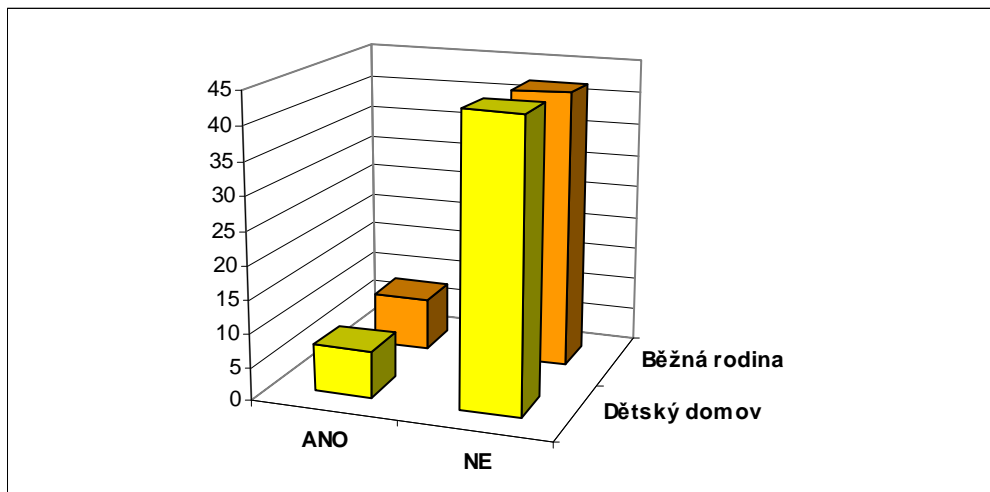
V odpovědích například zaznělo: (volnočasová aktivita – budoucí povolání)

Šití a nakupování – návrhářství oděvů, Drobné opravy – opravář aut, Chovatelský kroužek – veterinář, Základní umělecká škola(kreslení) – tatérka, Základní umělecká škola(kreslení) – malířka, Taneční kroužek – učitel tance, Fotbal – trenér fotbalu, Fotbal – fotbalista, Práce se dřevem – dřevorubec.

9. Směřování volnočasových aktivit k budoucímu povolání

V této otázce bylo zjišťováno, zda trávení volného času směřuje svým zaměřením k budoucímu povolání.

Graf 9: Směřování volnočasových aktivit k budoucímu povolání

Tato otázka byla do testovacího souboru otázek zařazena záměrně k potvrzení otázky č. 8 (dotazník ot. č.6). Z toho vyplývá, že by výsledky měly být totožné. To se ve výzkumu nepotvrdilo, výsledky se rozcházejí u 6% respondentů s nařízenou ústavní výchovou. Tuto nesrovnalost lze přikládat možnému nepochopení smyslu této a předešlé otázky.

Tabulka 6: Směřování volnočasových aktivit k budoucímu povolání

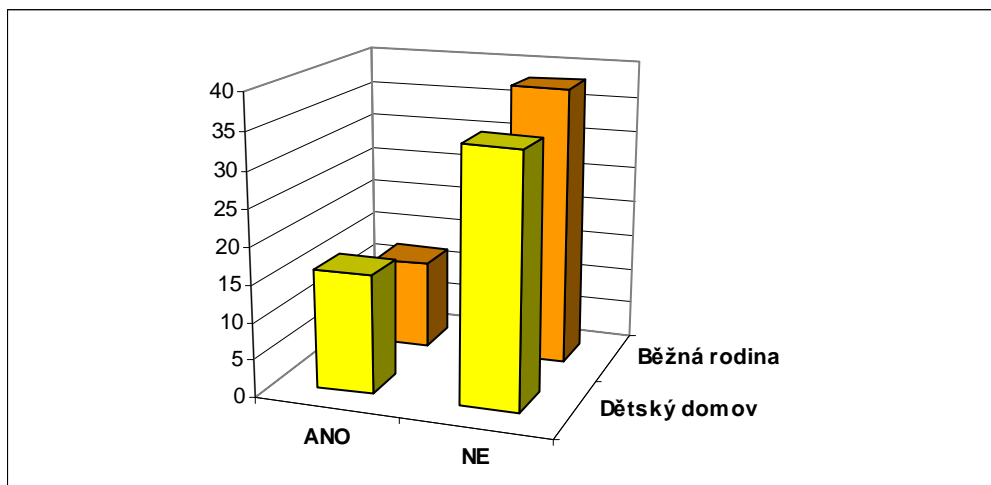
	Absolutní četnost		Relativní četnost	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Dětský domov	7	43	14%	86%
Běžná rodina	8	42	16%	84%

10. Dostupnost volnočasových aktivit

Tato položka zjišťovala existenci volnočasové aktivity, kterou by respondenti rádi navštěvovali, ale z nějakého důvodu nemohou. Tato otázka byla koncipována jako polozavřená. V první části byly odpovědi předepsané.

Graf 10: Dostupnost volnočasových aktivit

U této položky odpověděli respondenti s nařízenou ústavní výchovou ano ve 32% a ne v 68%. U respondentů bez nařízené ústavní výchovy byly výsledky téměř stejné - 24% odpovědělo ano a 76% ne. Z výsledku tedy vyplývá, že jen malá část respondentů má vysněnou volnočasovou aktivitu, kterou ale nemůže z nějakého důvodu navštěvovat. Velké rozdíly v odpovědích se projevily až ve druhé části otázky, kde byli respondenti vyzváni ke zdůvodnění.

Tabulka 7: Dostupnost volnočasových aktivit

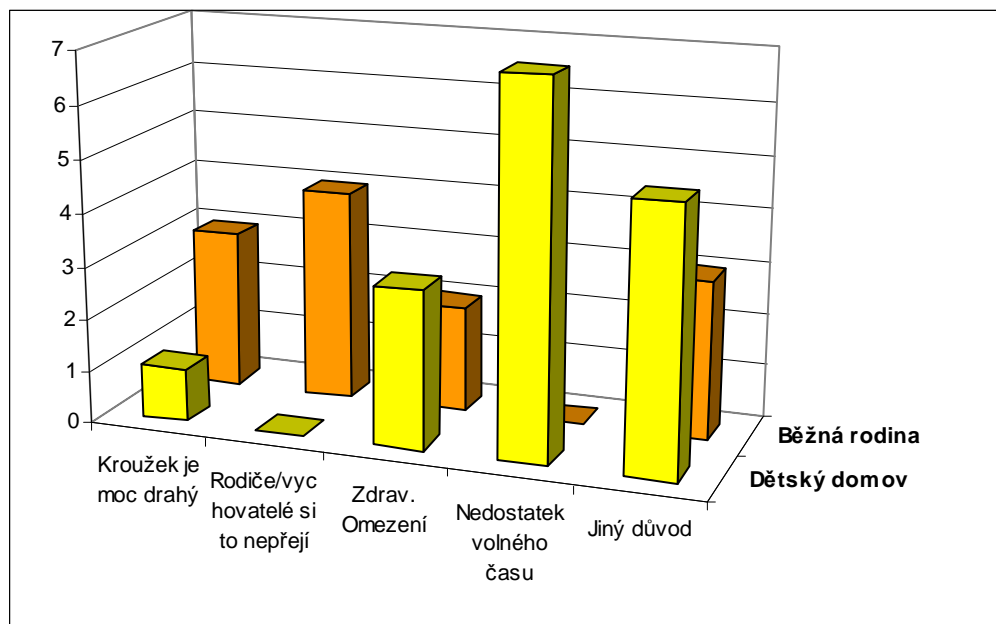
	Absolutní četnost		Relativní četnost	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Dětský domov	16	34	32%	68%
Běžná rodina	12	38	24%	76%

Druhá část otázky byla polozavřená, což znamená, že část odpovědí byla předepsaná a část mohli respondenti vyplnit sami. Tuto část vyplňovali jen ti respondenti, kteří v předešlé části zaškrtnuli možnost ano.

Nařízená ústavní výchova: 16 respondentů – 32%

Bez nařízené ústavní výchovy: 12 respondentů – 24%

Graf 11: Grafické znázornění důvodů

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že děti s nařízenou ústavní výchovou nemají problémy s finančními prostředky na volnočasovou aktivitu oproti respondentům bez nařízené ústavní výchovy. V běžných rodinách hrají finanční prostředky důležitější roli než v dětských domovech, kde se snaží podporovat děti v jakýchkoliv volnočasových aktivitách i za cenu větší finanční náročnosti.

Podpora ze strany vychovatelů dětem z dětských domovů se projevila i v odpovědích, ve kterých nebylo ani jednou zaškrtnuta možnost – rodiče/vychovatelé si to nepřejí.

Dalším důvodem, který byl v dotazníku uveden, bylo zdravotní omezení. V tomto bodě není velký procentuelní rozdíl mezi dětmi s nařízenou ústavní výchovou a bez ní (17%:19%).

Celkem 44% respondentů s nařízenou ústavní výchovou uvedlo jako důvod nedostatek volného času. To může být důsledkem, že menší část volného času dětí z dětských domovů patří osobnímu volnu, které ovšem prožívají v rámci mantinelů daných režimem.(volnočasové aktivity jako nástroj prevence)

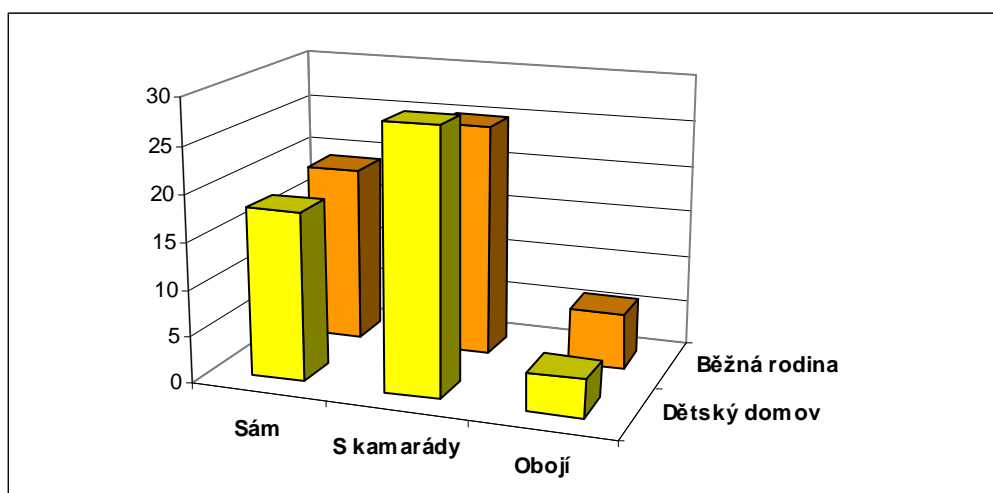
Tabulka 8: Důvody

	Kroužek je moc drahý		Rodiče/vychovatelé si to nepřejí		Zdravotní omezení		Nedostatek volného času		Jiný důvod	
	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
Dětský domov	1	6%	0	0%	3	19%	7	44%	5	31%
Běžná rodina	3	25%	4	33%	2	17%	0	0%	3	25%

11. Návštěvnost volnočasových aktivit

Tato otázka byla uzavřená a zjišťovala, s kým respondenti navštěvují své volnočasové aktivity. Byly uvedeny dvě možnosti - sám nebo s kamarády. Toto řešení se během sběru dotazníků ukázalo jako nevhodné, protože se v 10ti případech ze všech sesbíraných dotazníků, což činí 10% z celkového počtu, objevila další eventualita, a to možnost „obojí“, kterou do dotazníku vepsali sami respondenti při vyplňování.

Graf 12: S kým respondenti navštěvují volnočasové aktivity

Díky výše uvedeným faktům bylo nutné do grafického znázornění přidat možnost „obojí“, i když nebyla v dotazníku uvedena. Z grafu vyplývá, že respondenti z obou skupin navštěvují volnočasové aktivity převážně se svými kamarády.

Tabulka 9: S kým respondenti navštěvují volnočasové aktivity

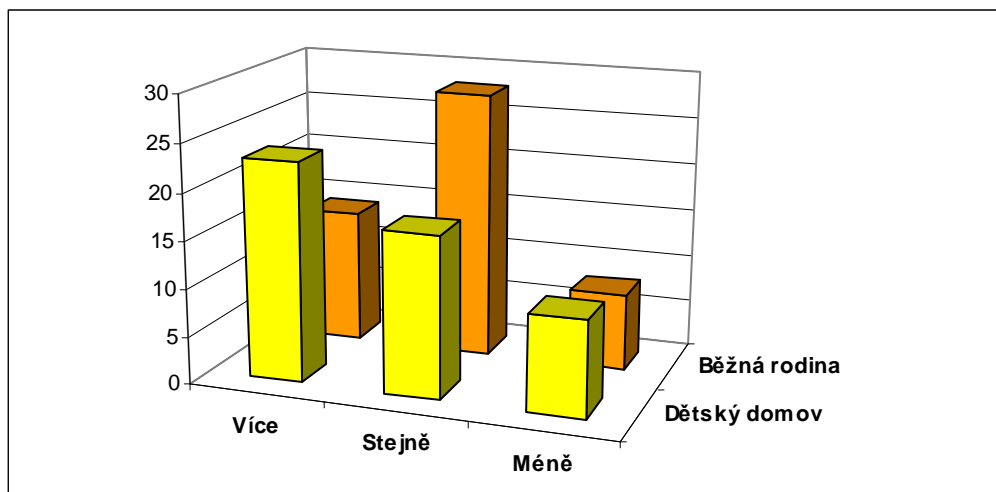
	Sám		S kamarády		Obojí	
	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
Dětský domov	18	36%	28	56%	4	8%
Běžná rodina	19	38%	25	50%	6	12%

Zvláštností je, že tato otázka byla vyplněna všemi respondenty, i když v otázce č. 4, která mapuje návštěvnost kroužků, uvedli 4 respondenti bez nařízené ústavní výchovy, že nemají žádnou volnočasovou aktivitu. Můžeme tedy předpokládat, že tito respondenti tráví svůj volný čas s kamarády, ale zároveň nepočítají takto strávený čas jako volnočasovou aktivitu.

12. Četnost volnočasových aktivit

Zde měli respondenti za úkol vyplnit, zda mají více, stejně či méně volnočasových aktivit než jejich kamarádi.

Graf 13: Četnost volnočasových aktivit

Tabulka 10: Četnost volnočasových aktivit

	Více		Stejně		Méně	
	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
Dětský domov	23	46%	17	34%	10	20%
Běžná rodina	14	28%	28	56%	8	16%

7.6 Shrnutí výsledků

V této kapitole budou vyhodnoceny jednotlivé předpoklady a míra jejich splnění. Následně budou navržena konkrétní opatření, která jsou pro danou problematiku optimální.

Předpoklad č.1

Děti z dětského domova využívají svůj volný čas aktivněji.

Tento předpoklad byl ověřován pomocí dotazníkového šetření mezi adolescenty s nařízenou ústavní výchovou a bez nařízené ústavní výchovy. Konkrétně tyto údaje zjišťovala otázka č. 4.

Pro ověření předpokladu je nutné určit míru toho, co je aktivní trávení volného času. V dostupné literatuře zabývající se volným časem nebyla tato informace nalezena, a proto byla pro potřebu této práce stanovena pomyslná hranice aktivního trávení času adolescenty. Tato hranice byla stanovena na 2 hodiny denně, což v rámci týdne tvoří 10 hodin strávených nějakou volnočasovou aktivitou.

Při součtu všech udaných hodin volného času trávených dětmi nařízenou ústavní výchovou bylo vypočítáno, že respondenti tráví v průměru 2,64 hodiny denně nějakou volnočasovou aktivitou. U respondentů bez nařízené ústavní výchovy to bylo 1,96 hodiny denně. Do tohoto průměru nebyl započítán pobyt venku, protože dle našeho názoru není pobyt venku aktivně trávený čas. Předpoklad č. 1 se tedy potvrdil a může být řečeno, že děti s nařízenou ústavní výchovou využívají svůj volný čas aktivněji.

Tabulka 11: Průměrná hodnota volnočasových aktivit

	Hodiny v týdnu	Průměr (h)
Dětský domov	132	2,64
Běžná rodina	98	1,96

Předpoklad č.2

Děti s aktivním přístupem k volnému času mají konkrétnější představu o své budoucnosti oproti dětem s pasivním přístupem k volnému času.

Tento předpoklad byl také ověřován pomocí dotazníkového šetření. Konkrétně tyto údaje zjišťovala otázka č. 8 a 9. Dle grafu č. 8 je zřejmé, že respondenti nemají v tomto věku konkrétnější představu o svém budoucím povolání. Tento předpoklad se tedy nepotvrdil a nelze říci, že aktivní trávení volného času přispívá ke konkrétnější představě o své budoucnosti.

8 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ VYCHOVATELŮ

V rámci semináře pro vychovatele dětských domovů Čech a Moravy bylo osloveno 18 kolegů z 12ti různých dětských domovů. V dotazníku byla hlavně sledována úroveň nabízených volnočasových aktivit, vůle dětí se účastnit, strukturovaný čas v dětském domově a přínos volnočasových aktivit.

8.1 Zpracování dotazníků

1. Vnímám nabídku volnočasových aktivit pro naše děti jako:

V této otázce byli respondenti dotazováni, jak vnímají nabídku volnočasových aktivit. Ve vyhodnocování bylo vzato v úvahu i určení polohy zařízení. Předpoklad, že vychovatelé z vesnice budou hodnotit nabídku jako méně dostatečnou než z města, se naplnil.

Z 13ti respondentů z městských domovů 54% shledává nabídku dostatečnou, 46% vidí dokonce nabídku jako nadstandardní. 5 respondentů z domovů na vesnici hodnotilo nabídku v celém spektru možností, z toho 2 jako nedostatečnou.

Z odpovědí vyplynula převládající spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit. 44% nabídku hodnotí jako nadstandardní, 44% jako standardní, 12 procent nabídku vidí jako nedostatečnou.

2. Děti do volnočasových aktivit musíme přemlouvat:

Další otázka se týkala motivace dětí k realizaci volnočasových aktivit. Zajímalo nás, zda za volnočasovou aktivitou v dětském domově vidí vychovatelé, stejně jako my, velkou míru tlaku, kontroly, důslednosti.

Výsledek byl jednoznačný - 83% respondentů musí děti v dětském domově do aktivit někdy přemlouvat, 17% kolegů děti musí přemlouvat často. I touto formou se vytváří a posiluje volní sféra dětí, která v samostatném životě rozhoduje o úspěchu či neúspěchu.

3. Z kolika procent realizaci volnočasových aktivit zajišťují zaměstnanci DD?

Na volnočasových aktivitách je velkým pozitivem i setkávání dětí s jiným světem než je prostředí dětského domova. Zajímalo nás, jak široký záběr nabízí instituce dětského domova z vlastních zdrojů a co zprostředkovávají okolní instituce, zařízení.

Nejpočetnější skupina 50% respondentů konstatuje, že si 50-70% volnočasových aktivit zajišťují sami, 28% respondentů zajišťuje volnočasové aktivity prostřednictvím domova jen z 25 -50%. Vždy se jednalo o respondenty z městských domovů. 17 procent dotazovaných konstatuje, že ve více jak 75 % zajišťuje dětský domov. 6 procent konstatuje, že nabídku zajišťují jen do 25 procent, velká část aktivit tedy patří do režie okolních institucí.

4. Jaké volnočasové aktivity zajišťují pro vaše děti instituce a organizace mimo DD? Prosíme o konkrétní uvedení některých aktivit:

V následující otázce bylo cílem alespoň v náznaku zmapovat pestrost aktivit mimo dětské domovy. Předpokladem bylo, že mnohé domovy, ale i dobře situované rodiny jsou mnohdy zaskočeny nejen nabídkou a atraktivností, ale i finanční náročností. Otázka zněla: Jaké volnočasové aktivity zajišťují pro vaše děti instituce a organizace mimo DD?

Vybráno z odpovědí: Rafty, lanové centrum, fotbalové turnaje, koně, romské tance, fotbal, florbal, chovatelský kroužek, šachy, PC, vaření, aerobik, angličtina, zpěv, umělecká škola, mažoretky, tenis, kytara, keramika, domov dětí a mládeže, kroužky v ZŠ, různé národní instituce, program: Hejbejte se s Kynychovou, program: Bez problému to zvládnu.

5. Co např. dobrého a užitečného přinášejí volnočasové aktivity Vašim dětem?

Pokud se dětský domov rozhodne pro nějakou volnočasovou aktivitu, měl by za ní vidět i konkrétní přínos. V této otázce bylo zjišťováno, co přínosného pro své děti shledávají vychovatelé ve volnočasových aktivitách.

Vybráno z odpovědí: pozitivní využití volného času, kontakt s lidmi mimo DD, setkání se zajímavými lidmi, nové zkušenosti, zodpovědnost, pravidelný režim, větší samostatnost, seberealizace, vybití stresu a aktivity, rozvíjení pohybových, vědomostních znalostí a dovedností, relaxace, sociální integrace, tvořivá práce, rozvoj fantazie, zařazení do běžného kolektivu, noví kamarádi, zážitek vzájemné pomoci, kulturní život, soustředěnost a posílení vůle, učí se spolupracovat v pravidlech, nenudí se,

6. Domníváte se, že volný čas dětí v DD je více strukturovaný než u dětí v rodinách?

Dalo by se říci, že každodennost je v dětských domovech mnohem více strukturovaná než v běžných rodinách. Volnočasové aktivity jsou součástí nejen programu, ale i režimu v zařízení. Mnohdy se kroužku účastní více dětí z domova, docházení dětí do kroužků je náročné na organizaci a personální zajištění. Předpokladem bylo, že i volný čas dětí v DD je více strukturovaný než u dětí v běžných rodinách.

Výsledek byl velmi jednoznačný - 94% všech respondentů je přesvědčeno, že čas dětí v dětských domovech je více strukturovaný. Několik vychovatelů dokonce potvrdilo svůj postoj připsáním slova určitě. Přesto je nutné zdůraznit, že se jedná o volný čas a dobrou vůli dětí se aktivit a kroužků účastnit. Zaměstnanci dětských domovů jsou vnímaví k potřebám s jistou mírou tolerance a nebudou dítě nutit do aktivit nepříjemných, nezajímavých či ohrožujících.

7. Co byste při realizaci volnočasových aktivit ještě uvítali, popřípadě změnili?

Dětský domov patří do systému zařízení ústavní výchovy. Jedná se převážně o státní instituce, které se setkávají na pravidelných soutěžích, olympiádách, kroužcích i táborech. I z tohoto směru může docházet k jistému ovlivnění, podmínění trávení volného času. V dotazníku pro vychovatele jsem nemohla opomenout tuto otázku.

V odpovědích zaznělo: možnost brigád, učení se práci v dílně – vrtání, řezání, práce s nářadím, víc společných akcí, ochotu dětí spolupracovat, vlastní motivaci, zásluhovost, odměňování, větší iniciativu dětí, zmenšit počet dětí, méně je někdy více, lepší prostory v domovech na tvůrčí práci, více financí, aby děti mohly rozvíjet dovednosti i v „dražších kroužcích“, větší zájem dětí, vytrvalost, tématicky zaměřené pobyty na rozvoj samostatnosti a soběstačnosti, více nadšení, dlouho nevydrží

8.2 Závěr

Výše uvedený dotazník byl do této práce zařazen pro zajímavost, aby byla odkryta i druhá strana, a to pohled vychovatelů z dětských domovů na volnočasové aktivity svých svěřenců.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsme se snažili prozkoumat problematiku volnočasových aktivit v prostředí dětských domovů. Předpoklad, že volnočasová aktivita může být ukazatelem stavu dětského domova, se v mnoha souvislostech potvrdil. Volnočasová aktivita totiž neoddělitelně souvisí s plněním povinností dětí v zařízení a s režimem zařízení. Při zpracovávání bakalářské práce jsme museli konstatovat, že se prostřednictvím volnočasových aktivit dostává do dříve uzavřených zařízení podnětný okolní svět. A že děti v dětských domovech již berou se samozřejmostí docházení do prestižních a někdy i „dražších“ kroužků. Během dotazování jsme zároveň nenarazili na situaci „zneužívání“ volnočasových aktivit k ulehčení výchovně- pedagogického působení vychovatelů. Volný čas v režimu dětských domovů působil spíše kompaktně, v součinnosti se systémem odměn i trestů.

Ve srovnání volnočasových aktivit v dětských domovech a v běžných rodinách si prostředí dětských domovů nestojí vůbec špatně. Za sebe bychom zdůraznili několik pozitivních efektů ve prospěch dětských domovů. Za prvé v běžných rodinách není tak celoplošný tlak na rozvoj schopností, dovedností, talentu. Za druhé pedagogický tým působící v dětském domově má velký potenciál k rozvoji volnočasové aktivity dětí, kterému se odbornost rodičů těžko vyrovná. Za třetí má volnočasová aktivita v rámci dětského domova svou dynamiku, na které se podílí i zapojení větší skupiny dětí a tím mnohdy i posílení motivace pro druhé děti. A na závěr ve státních zařízeních typu dětského domova se ještě tak výrazně neprojevila „finanční nedostupnost kroužků“ jako v některých rodinách.

Volnočasové aktivity představují pouze část výchovně vzdělávací činnosti. Samy o sobě nestačí pro žádoucí rozvoj a socializaci dítěte. V moderní společnosti jsou ale nezastupitelným předpokladem zdárného vývoje dítěte.

Osobně hodnotíme vypracování úkolu s tematikou volného času za velmi přínosné. Práce nás vedla k hlubšímu zamyšlení nad smyslem a užíváním volného času v naší společnosti i k poznání, že bez práce a povinností nemůže být vlastně volného času.

NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

V praktické části se potvrdil předpoklad, že volný čas dětí v dětském domově je více strukturovaný než u dětí v běžných rodinách. Děti v dětských domovech nemají tolik volného času a s tím souvisí i nebezpečí, že samy s volným časem nedokáží pracovat. Přejít z dětských domovů do reálného života by mohl znamenat i ztrátu dříve existujícího vnějšího řádu a pevné struktury a tím i bezradnost v trávení volného času. Smyslem volnočasových aktivit není jen naučení, osvojení, poznání, ale třeba i posílení volní složky a houževnatosti dítěte.

Volnočasové aktivity by v rámci výchovného procesu měly mít i důležitý rozměr ve vedení k samostatnosti a probouzení vlastní motivace k účasti a realizaci. Rizikem v zařízeních ústavní péče zůstává, že děti budou chodit do kroužku, protože je to baví a někdy i musí, ale neproběhne důležité zvnitřnění, že volnočasová aktivita je můj svět, o který stojím, dobrovolně ho vyhledávám, jsem schopen i ochoten si tuto aktivitu zařídit.

Dalším potvrzeným rizikem, vyplývajícím z praktické části, je nižší možnost odreagování v rámci volného času u dětí z dětského domova. Z výzkumu vyplývá že, děti z běžných rodin mohou častěji trávit volný čas venku s kamarády neřízenou hrou, zábavou, nebo jen tak povídáním. Domníváme se, že se nejedná o rozdílné nastavení mezi dětmi. Rozdíl vytváří omezující prostředí dětských domovů, kde volný čas venku mimo dětský domov je realizovaný prostřednictvím volných vycházek, které jsou do určité míry omezené. Rizikem je pak vysoká míra strukturovaného volného času na úkor nízké míry takového a někdy i zdravého „volného spontánního hraní, klábosení“ atd..

Rizikem, které celospolečensky ohrožuje volný čas dětí napříč rodinami a ústavami je fenomén počítačových her, sociálních sítí, televizí. Nebezpečně roste čas trávený dětmi před obrazovkou. V tomto ohledu si zařízení ústavní výchovy drží dobrou pozici. Ve strukturovaném a přehledném režimu dětem nedávají cíleně tolik prostoru a dobře střeží život v kyberprostoru.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993. ISBN 80-7067-287-0.

PÁVKOVÁ, J. KOL. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované. Vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. Vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

ŘÍČAN, P. *Psychologie*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-923-2.

SPOUSTA, V. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998. ISBN 80-210-1275-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VOCILKA, M., *Vybrané statě z etopedie*. 1994.

Rodinné právo, Sociálně-právní ochrana dětí, Mezinárodněprávní ochrana dítěte, Registrované partnerství. Ostrava: Sagit, 2008. ISBN 978-80-7208-699-3 (brož.).

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Vyhláška 334/2003. Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Zákon 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pohlaví respondentů	26
Tabulka 2: Volnočasová aktivita učení	28
Tabulka 3: Výběr volnočasových aktivit.....	30
Tabulka 4: Dobrovolnost volnočasových aktivit.....	30
Tabulka 5: Konkrétní představa o budoucím povolání	31
Tabulka 6: Směřování volnočasových aktivit k budoucímu povolání	32
Tabulka 7: Dostupnost volnočasových aktivit.....	33
Tabulka 8: Důvody	35
Tabulka 9: S kým respondenti navštěvují volnočasové aktivity	36
Tabulka 10: Četnost volnočasových aktivit	37
Tabulka 11: Průměrná hodnota volnočasových aktivit	38

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví respondentů	26
Graf 2: Věkové složení respondentů	27
Graf 3: Rozdělení dle zařízení	27
Graf 4: Volnočasové aktivity - rozdělení dle hodin v týdnu	28
Graf 5: Přání rodičů/vychovatelů	29
Graf 6: Výběr volnočasových aktivit.....	29
Graf 7: Dobrovolnost volnočasových aktivit	30
Graf 8: Výběr povolání.....	31
Graf 9: Směřování volnočasových aktivit k budoucímu povolání	32
Graf 10: Dostupnost volnočasových aktivit	33
Graf 11: Grafické znázornění důvodů	34
Graf 12: S kým respondenti navštěvují volnočasové aktivity	36
Graf 13: Četnost volnočasových aktivit	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník volnočasových aktivit pro děti žijící v dětském domově a děti žijící
v běžných rodinách

Příloha 2: Dotazník pro vychovatele

Příloha 1: Dotazník volnočasových aktivit pro děti žijících v dětském domově a dětí žijících v běžných rodinách

Ahoj holky a kluci,

V rámci mé bakalářské práce na téma „Volnočasové aktivity dětí z dětského domova“ provádím průzkumné šetření. Tímto Vás prosím o spolupráci a to o anonymní vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je určen jak pro děti, které žijí v dětském domově, tak pro děti, které žijí v běžné rodině. Rozdělení do těchto dvou skupin je důležité pro srovnání kvality trávení volného času. V dotazníku se ptám na váš volný čas, je tím myšlena doba, kdy si můžete dělat to, co sami chcete a nemáte v tu chvíli žádné jiné povinnosti. Předem Vám děkuji za spolupráci a čas, který jste dotazníku věnovali. Vaše odpovědi jsou pro mne velmi důležité.

S přátelským pozdravem

Jitka Kubáčková, DiS.

3. ročník, Speciální pedagogika pro vychovatele

Pohlaví   ☐ chlapec
                 ☐ dívka

Věk   .....let

Žiješ v Dětském domově?

☐ ano
☐ ne

- 1. Vypiš, prosím, kolik hodin týdně se věnuješ volnočasovým aktivitám. Ke každé aktivitě napiš počet hodin, který ti daná aktivita v týdnu zabere času (např. fotbal – 2hodiny, keramika – 1hodina ...)**

- 2. Přejí si tvoji rodiče/vychovatelé, abys chodil/a do kroužků?**

☐ ano
☐ ne

- 3. Vybral jsi si své volnočasové aktivity sám/a, podle svých představ?**

☐ ano
☐ ne

- 4. Kdyby tě okolí (vychovatelé, rodiče) nevedlo k pravidelnému navštěvování volnočasových aktivit, účastnil/a by jsi se dobrovolně sám?**

☐ ano
☐ ne

- 5. Víš, jaké povolání by jsi chtěl/a v budoucnu vykonávat? Pokud ano, napiš do připravené kolonky jaké.**

☐ ano
☐ ne

- 6. Směřují tvé volnočasové aktivity k tvému budoucímu povolání (např. chovatelský kroužek - veterinář)?**

☐ ano
☐ ne

7. Je nějaká aktivita, kterou by jsi rád/a navštěvoval/a, ale z nějakého důvodu nemůžeš?

- ☐ ano
- ☐ ne

Pokud jsi odpověděl/a ANO, zaškrtni z jakého důvodu.

- ☐ kroužek je moc drahý
- ☐ rodiče/vychovatelé si to nepřejí
- ☐ zdravotní omezení
- ☐ nedostatek volného času
- ☐ jiný důvod (do volné kolonky napiš jaký)

8. Navštěvuješ volnočasovou aktivitu sám/a nebo s kamarády?

- ☐ sám
- ☐ s kamarády

9. Máš pocit, že máš volnočasových aktivit (více, stejně, méně) než tví kamarádi.

- ☐ více
- ☐ stejně
- ☐ méně

Příloha 2: Dotazník pro vychovatele

Dobrý den milí kolegové,

V rámci mé bakalářské práce na téma „Volnočasové aktivity dětí z dětského domova“ provádím průzkumné šetření. Tímto Vás prosím o spolupráci a to o anonymní vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je určen pro pedagogické pracovníky, pracujících v dětském domově. Předem Vám děkuji za spolupráci a čas, který jste dotazníku věnovali.

S přátelským pozdravem

Jitka Kubáčková, DiS.

3. ročník, Speciální pedagogika pro vychovatele

1. Vnímám nabídku volnočasových aktivit pro naše děti jako.

- ☐ nadstandardní
- ☐ dostatečnou
- ☐ nedostatečnou

2. Děti do volnočasových aktivit musíme přemlouvat:

- ☐ ne, nikdy
- ☐ někdy
- ☐ často
- ☐ stále

3. Z kolika procent realizaci volnočasových aktivit zajišťují zaměstnanci DD?

- ☐ do 25 procent
- ☐ mezi 25 – 50 procenty
- ☐ mezi 50 – 75 procenty
- ☐ 75 procent a více

4. Jaké volnočasové aktivity zajišťují pro vaše děti instituce a organizace mimo DD? Prosíme o konkrétní uvedení některých aktivit.

5. Co např. dobrého a užitečného přinášejí volnočasové aktivity Vaším dětem?

6. Domníváte se, že volný čas dětí v DD je více strukturovaný než u dětí v rodinách?

7. Co byste při realizaci volnočasových aktivit ještě uvítali, popřípadě změnili?